

הלכות ברפת הבשמים סימן ריז

באר הגולה 264

נעשה להרית. יהלך אין מברכין על בשמים של מתים והנותנים למעלה מהמטה, שאינם אלא להעביר סרחונו של מת, אבל (ח) נותנים למטה מברכין, שאינן אומר (ט) לכבוד החיים הם עשויים. ה'כן אין מברכין (י) * על בשמים * של בית הכסא ולא על שמן (יא) העשוי להעביר את הזמא: ג (יב) מגמר שמגמרין בו את הכלים (יג) אין מברכין עליו, (יד) לפי שלא נעשה להרית בעצמו של מגמר אלא כדי לתן ריח בכלים. וכן (ז) המרים בכלים שהם מגמרים אינו מברך, לפי שאין עקר, (טו) * אלא ריח בלא עקר: ד * בשמים (טז) (ס) של צרנה, כגון סקפה של בשמים (יז) תלוי (יח) בצנארה או אותה

ג שם בפסוק נא
ד וישלמי שם ה שם
כלי נ ו
ומכרה וצוה שם
ז וקבצים טף פקס
מלכות
ח שם ט תר"א

שערי תשובה

(ז) המרים בכלים, וקצת בע"ב שאין להם בשמים להבדלה רק הכלים שהיו בו הבשמים ויש לו ריח ומברכין עליו, הם עושים קרבה לכשלה, ט"ז, ע"ש: (ס) של צרנה, וקא של צרנה אבל של פנויה מברכין, ט"א, ע"ש: (י) בצנארה, ה"ה אם הסירה משם ומכא, אסור, ט"ז, ע"ש. ובשכנה ג כתב דאפילו הבשמים הם על האשה, כל שלא הגיע עצמו אל האשה והבשמים נתנו ריח מברך על הרח, ע"ש:

[ס] של צרנה, עכ"ל. וכן באר שיש צורך אפילו בפנויה, וכ"כ מח"ב בשם מור וקציעה, ע"ש. ועין בר"י אפילו של אשה נדה אסור, אף שהתורה העידה כונה בשושים מ"מ יש להתבאר כו', וסימן לדבר: סיבה בשושים, דצריך סתם עם בשושים: [ו] בצנארה, עכ"ל. וכתב"י כתב להחמיר בהט"ז. ועין ברכ"י החולות סימן נ"ו שמתר להרית מברכין אילנות של צרנה אפ"י שיש בהם עקר פרי, אבל אסור להרית בשר אם גדול קצת. ובמח"ב בשם ורע"ע, דפירות הקדש או קונם סתם להרית ולא יברך, ועין ש"ך וט"ח י"ד סימן כח וע"ש בשם זכ"ע, וכן נהגו שגמלו בירט מברך להרית בהם כדי

באר הלכה

לרית: * על בשמים וכו'. עין במשנה ברורה כמה שכתבנו: אם חולץ אדם וכו', ועין בפרימקדים שמתקן אפ"י הדבר דוקא לרית רע שאין לו עקר בשמים מחוק, וגם אזלי מועיל הפסק מחצה: לענין דעתי אי אפשר לומר כן, וראיה מהא דאמרין: המהלך מחוץ לפרץ והרית ריח, אם רב ישכאל מברך, עין שם, אזלי אצל אחד הנה בשמים בבית ודלתו (היה) ולא הניח, פתוחה, וגם אין מהלך בנקרא בין אם עומד סמוך לבקר או רחוק: * של בית הכסא. עין במשנה ברורה, דאפילו מתכונן להרית אינו מברך. ועין בפרימקדים שפצצד, דאפילו נוטלו כדי להרית נמי לא יוכל לבקר. ועין בשערי תשובה שכתבנו ראיה לזה, ונקמתי סבבא כענין זה, והוא, דא"ע"גב דברי אחרים נמי לא לרית קא, ואפילו הכי אם מרים מברך, דאיתא ברט"ז סעיף ב, ה"ה כיון דנטול להרית הרי קאי שפיר לרית ואלא דכל זמן שאינו נוטלו לרית מסתמא רב תשמישו לאכילה, כדמזכיר בתוספות דבור המהחיל וצל המדס' והבדושי הרש"ב"א שם, מה שאין כן תבא דא"ע"גב שישנוטלו להרית ומרים, א"ע"גב"י"כן אינו עומד גם כעת לרית אלא להעביר הסרחון: * אלא ריח בלא עקר. נראה לי דלפי זה גם כעת הנושם אין מברכין אלא אם כן הבשמים גלויין ומריחין, אבל אם הבשמים סגורים בצלוחית וסם סתומות שאין הריח בוקע ופולח, ונמצא בהמשך היום בבית נמלא ריח, כגון זה אין לבקר, דהא

להרית (כג) צריך לבקר עליו, דהא עומד גם לרית: (טו) אלא ריח בלא עקר. וכן מצינו שכתב"י, ונטולין מברכין ונקלט בה ריח ומריחין ומברכין, ברכתן לשלח הוואו, וכמו שכתב פאן שהיא ריח שאין לו עקרה: (טז) של צרנה. פרוש, של אשה שהיא צרנה עליו, אבל בפנויה אפשר דמברך [מ"א]: אבל כמה אחרונים מחמירין (כז) דאפילו בפנויה אסור, דעל-ידיה נבוא לידי הרהור, וכל זה אפילו בשאינה נדה. ובתולות שלנו שסתמן בחזקת נדות הם, שאינן טובלות לנדותן, (ס) אסור לכלי עלמא, דבכלל עריות הן. וכתב בשערי תשובה בשם הברכ"י וכו', דאפילו בבשמים של אשתו נדה אסור להרית: (יז) תלוי בצנארה. (יח) תלוי בצנארה או אותה

שער הציון

(יג) ולא דמי להא דסימן קצח, דבברכים שאין טעמים ברכה אחרונה אם רק שנה מקומו צריך לבקר ואפילו היה בדעתו לחזור, שאין ה"ה דמחפר משה נכלומר, שצריך מחדש לעשות מצוה דהינו לאכל ולשתות. מה שאין כן תבא דאינו מחפר משה, שסתם בשכנס, דריח בא מעצמו, ולכ"י רק אם לא סלק בדעתו, דהינו שדעתו לחזור, כגו [מ"א]: (יד) וכן הוא לשון הגר"מ, עין שם. וכל שהבשמים פשוטה, בנדיא נעשה להעביר הסרחון, עין גרסת הרמב"ם: (טו) דבכלים גופיהו בודאי אינם יכולים לבקר שם, דהמקום סגור. ועין בבאור הלכה. ואפילו הפעלים בעת שמכניסין הבשמים בבית להוליקם לבית הכסא, גס"כ אין צריך לבקר, דהא אינם עשויים לרית, וכן משמע מרש"י [פמ"ג]: (טז) כן כתב בהד"א בשו"ת מקצת פק אלו דברים וכן כתב מג"ד אברהם והג"א. ועין בפרימקדים שפצצד דכונה אפילו נוטל אדם אחד כדי להרית בו נמי אינו מברך, וברע מאחריו דגס"כ סתמא לא לרית קאי, ואפילו הכי אם נוטלו כדי להרית מברך, משום דכונה נעשה לבחילה כפרוש להעביר הסרחון ולא להרית, גרע טפי: ומכל מקום לא מברך לה כל-כך דבר זה, עין שם, ועין לקמן בס"מ רצו סעיף ו ורצו סעיף ב, ומשמע דאינו מברך: (יז) ב"ח כפרוש הרמב"ם: (יח) רש"י והמפרשים: (יט) ואם מתכונן בסתם להעביר הנהמא וגם להרית, מסתמא הפרימקדים, עין שם: (כ) מג"ד אברהם לדעת התוספות בפרק ביצד מברכין, וכן משמע מסתמא כל הפוסקים, ודלא כרש"י, וכן כתב באשכול הד"א: (כא) ה"ה אפילו מהפ"ן להרית, וכו': (כב) כדמזכיר בש"ס שם: (כג) כן מצדד באלה רבה ומוג' ובורים, ונראה לי דאפילו להדמיון א"ע"גב שפירש לדעת מהר"א דבכונן לאכל וגם להרית דאינו צריך לבקר, ה"ה דוקא שם שאינו עומד בעקר לרית, מה שאין כן תבא דעומד בעקר לרית: (כד) ואפילו לדעת מהר"א דבכונן על-גב פלים מגמרים, ה"ה בנקמה לבחילה כדי שישנו ריח, וכתב"י ברש"י וטור, ולא כפאן שנקלט מאליה בלי כונה וט"ו. והפרימקדים מפקפק בזה, עין שם, ודעתו דאם אין לו בשמים אחרים יתחם במוצא"שבת להשיב הנפש ולא יברך עליהן: (כט) אלהי רבה וטור וקציעה ושי"א: (לו) כן כתב הפרימקדים, דבכונה נמי א"א לא ד"ל תהיה לגלות צרנה: (ס) ט"ז וה"ה אדם ובע"ח וכו' בשם הברכ"י וכו'. וכפי הנראה דהא הש"י דבר זה להסתכלות בבגדי צבעונים של אשה כשצופיה, שאסור אפילו להיחם על הפתל, כדמבאר באבן עזר סימן כא, שאם נבוא להרית בה, ומרי הט"ז בקפה של בשמים המצוה לנשים [נח"ש]. ואפשר דאפילו לבחילה סתם על דלא סבירא לה בהש"י, והא דוקא באינו מתכונן להרית ודל"ה סבירא לה דבעלמא אפילו אינו מכונן להרית צריך לבקר, כל שנתנה מותרות, אבל כשמתכונן להרית אפילו לירידתו אסור, ויבוא לידי הרהור. ועין בפאמ"ר מברכי שהרפה להשיג על הש"י כנסת הגדולה, וביותר שש"י כנסת הגדולה בעצמו כתב בס"מ שלו דלשעם הרש"ב"א שכתב: לפי שהם עשויין

הלכות ברכות הפשמים סימן ריח

ביאורים ומוספים

שהרואה ים-סוף לא יברך אם לא ראה מקום שעבר בו, וכן הרואה הירדן, עד שיראה מקום שעבר בו, והפתיח אומר "והעם עברו נגד יריחו", וכן נמל ארנן⁽¹⁾.

1) והרואה את מקום הנס מרחוק, כתב הקצות השולחן (סי' סו בד"ש ס"ק א) ששמע מדברי הכפתור ופרח שהביא הביה"ל שיכול לברך, כיון שרואה את המקום ואפילו שהוא מרחוק. אמנם העיר שמסברא היה נראה שצריך לעמוד באותו המקום שנעשה לו הנס [על כל פנים בתוך ארבע אמות], שהרי מברך שעשה נס במקום הזה, וכן מבואר בחיי אדם (כלל סה ס"ה), וכתב שמחלוקת הפוסקים שהובאה בשערי תשובה (ס"ק ד) שייכת אף בזה, וסיים שצ"ע הדבר לדינא [וראה בהמשך ההע'].

ובזמנינו, שאין אנו יודעים היכן בריוק נבקעו הים והירדן, כתב בשו"ת אור לציון (ח"ב פי"ד תשובה מ) שצריך לברך על ראייתם בלא שם ומלכות [וכן מבואר בביה"ל כאן שישבח בלא הזכרת שם ומלכות], אכן, לענין מי שרואה ממטוס את כל ים סוף מסואץ ועד הקצה של מרבר סיני, או את נהר הירדן מים המלח ועד צפונית ליריחו, כתב שיברך בשם ומלכות, שהרי ראה גם את המקום שנעשה בו הנס. מאידך דעת הגרי"ש אלישיב (שער העין עמ' תכח) והגרי"ח קניבסקי (שם עמ' תלח), שאף באופן זה לא יברך [שהרי אינו יודע בבירור היכן המקום שנעשה בו הנס], וכן לדעת החי' אדם (שם) שכשמברך צריך לעמוד במקום הנס, נראה שאינו יכול לברך.

[משנ"ב ס"ק יז]

דבשמים שהיא רגילה לשאת בצנארה, אפילו הם מנחים קצת על השלחן גם-כן אין לברך עליהם⁽¹³⁾.

13) וביאר בשו"ת אור לציון (ח"ב פי"ד תשובה לט), שכל האיסור הוא רק בשרגילה לתת את הבשמים עם הבקבוק עליה, אבל אם לוקחת מהבקבוק ומניחה עליה, אין איסור להריח בהם כשאינם עליה, כיון שאין בכך הרגל עבירה שהרי אינה משתמשת בהם כמות שהם.

[משנ"ב ס"ק כא]

וירוקא במסכה, אבל שלא במסכה מתיר לברך אבשמים של עובד גלולים⁽¹⁴⁾.

14) וכן כתב לקמן (סי' רצו ס"ק ה) לגבי הבדלה שאין מברכים על בשמים שבמסיבת עובדי כוכבים שמסובים לאכילה לסעודה, אבל אם לא היו מסובים כלל מותר לברך על בשמים שלהם, וכן מסיק ה"י (סי' רצח ס"ק ה) להלכה, ומ"מ כתב לבסוף שטוב לכתחלה לחוש לדעת רבינו יונה דס"ל שסתם בשמים של עובדי כוכבים עומדים לבסוף למכרן לעבודה זרה, ואין לברך עליהם אם לא במקום שנראה שאין עומד לעבודה זרה, כגון שהוא תגר שדרכו למכור אותם לאנשים הרבה, או שדרכו לשים הבשמים בתבשיל שלו, אז אין איסור לברך עליהם אפילו לדעת רבנו יונה.

סימן ריח

ברכות הפשמים על הנפסים

[ביה"ל ד"ה כגון]

נראה בפרושו, שאין הבקבוק מברך עד שיראה בקנט מקום הנס כמו

הלכות ברכת הפסחים סימן ריו ריח

בנה או בפה, אין מברכין עליהם, לפי שאסור להרית בהם שמא יבוא לידי הרגל נשיקה או קרוב בשר: ה' פסחים (יח) של עבודת פסחים אין מברכין עליהם, (יט) לפי שאסור להרית בהם: ו' (כ) כמסכת של עובדי כוכבים אין מברכים על פסחים שלהם, (כא) דסתם מסכתן לעבודת פסחים: ז' לנה הולך חוצ' לקרן והרית בית טוב, (כב) אם רב העיר עובדי כוכבים אינו מברך, (כג) ואם רב ישאל (ד) (כד) מברך: ח' (כה) * מתערב בית שמכרכין עליו ברית שאין מברכין עליו, הולכים אחר הרוב:

ריח ברכות הנעשים על הנסים, ובו ט' סעיפים:

א * הרוואה מקום שנעשו בו נסים לישאל, (א) * כגון מעברות (ב) היום (ג) ומעברות הירדן

באר היטב

(י) מברך. הנה על מה שרית עוד, דעל מה שרית כבר אין לברך. ואם לא נהגו להרית א"ע לברך כמ"ש בס"ק א:

משנה ברוכה

רגילות נקט, דפסחים שהיא רגילה לשאת בצנארה, אפלו הם מנחים בעת על השלחן גם כן אין לברך עליהם, דעל ידיהו' יבוא לידי הרגור אם מניה וידעה: ה' (יח) של עבדים. הנה שהקטרו לעבודת גלולים. ועין בתיאורם בכלל סא אות יד מה שכתב פנה: (יט) לפי שאסור וכו'. ואסור אין מברכין: ו' (כ) מסכת. כשמשבין לאל ולשמות: (כא) דסתם מסכת לעבודת גלולים. ודוקא במסכת, (כב) אבל שלא במסכת מברך לקרן אבשים של עובדי גלולים: ז' (כג) אם רב וכו'. דתלין הרית בחר רב, ובדאי של עובדי גלולים הם שעשאו במסכת ולפיכך מרית מרחוק [מ"א]: (כג) ואם רב ישאל וכו'. והוא הדין מחצה על מחצה ישראל, וכמו שמבאר לקמן בסימן רצ"ח לענין אור של הדלה. ועין בבאר הלכה: (כד) מברך. כבר פתחנו בראש הסימן, דיש אומרים ודוקא היכי שמתפנן להרית, ובלאו הכי אין צריך לברך, אבל רב הפוסקים חולקין על זה וסבירא להו דמברך בכל ענין, פיהן שעל פלפנים נהנה מהרית שעולה: ח' (כה) מתערב רים וכו'. עין בבאר הלכה:

א (א) גון מעברות הים. מקום שעברו ישראל בים ביבשה: (ב) ומעברות הירדן. מקום שעברו ישראל בירדן בחרבה

לה דלא שיה בחר רבא, דעבודת גלולים לא בטל, פן נראה דעתו. ומדברי הגמ"א בסעיף קטן אחרון נראה דלא סבירא לה פן, שהרי כתב דין זה לפניה מה דסעיף ז, הרי דלא שני לה להגמ"א ואינו מחלל בין סעיף ז לסעיף ח ונראה לי עוד, דדברי הרמב"ם נובעים ממקור דרבי יוסי, עין שם בגמרא דקאטר דרבא לאו לרישא עבד, והפירוש הרמב"ם אף על גב דנערכו הרחוקות בהנדי, אלא דתנא סבירא לה דמרישא דברייתא נמי נזכר דינא דהרמב"ם. ועין במחצית השקל מה שכתב בשם המדמשה וסם על דבריו: וצריך עיון, ובאמת תיעין בסימן רטו גבי מתערב עצי בשמים בעשבי בשמים, בחר הפוסקים דמברך מיני בשמים, עין בכלבו בשם הראב"ד ובאליה רבה, ולא כתבו קלל לראות הרב מאתה מין, וצ"ל דהך דכעל חסד משה דלא משגיחין קלל בנה, דעל כל פנים מרית גם ממעוט:

* גון מעברות. וכתב בספר בפתח נפתח, פנה ז, ונה לשונו: מעברות וכו'. נראה שישנו מברך עד שיראה בפרט מקום הנס, כמו שהראה גם סוף לא יברך אם לא ראה מקום שעברו בו, וכן תראה הירדן, וכן תראה חסד ז' לסעיף ח ונראה לי עוד, דדברי הרמב"ם נובעים ממקור דרבי יוסי, עין שם בגמרא דקאטר דרבא לאו לרישא עבד, והפירוש הרמב"ם אף על גב דנערכו הרחוקות בהנדי, אלא דתנא סבירא לה דמרישא דברייתא נמי נזכר דינא דהרמב"ם. ועין במחצית השקל מה שכתב בשם המדמשה וסם על דבריו: וצריך עיון, ובאמת תיעין בסימן רטו גבי מתערב עצי בשמים בעשבי בשמים, בחר הפוסקים דמברך מיני בשמים, עין בכלבו בשם הראב"ד ובאליה רבה, ולא כתבו קלל לראות הרב מאתה מין, וצ"ל דהך דכעל חסד משה דלא משגיחין קלל בנה, דעל כל פנים מרית גם ממעוט:

א * גון מעברות. וכתב בספר בפתח נפתח, פנה ז, ונה לשונו: מעברות וכו'. נראה שישנו מברך עד שיראה בפרט מקום הנס, כמו שהראה גם סוף לא יברך אם לא ראה מקום שעברו בו, וכן תראה הירדן, וכן תראה חסד ז' לסעיף ח ונראה לי עוד, דדברי הרמב"ם נובעים ממקור דרבי יוסי, עין שם בגמרא דקאטר דרבא לאו לרישא עבד, והפירוש הרמב"ם אף על גב דנערכו הרחוקות בהנדי, אלא דתנא סבירא לה דמרישא דברייתא נמי נזכר דינא דהרמב"ם. ועין במחצית השקל מה שכתב בשם המדמשה וסם על דבריו: וצריך עיון, ובאמת תיעין בסימן רטו גבי מתערב עצי בשמים בעשבי בשמים, בחר הפוסקים דמברך מיני בשמים, עין בכלבו בשם הראב"ד ובאליה רבה, ולא כתבו קלל לראות הרב מאתה מין, וצ"ל דהך דכעל חסד משה דלא משגיחין קלל בנה, דעל כל פנים מרית גם ממעוט:

שער הציין

לעברה להטיל ארס של יצר הרע, אסור אפלו בהרית ממילא, עין שם, ואין פה כאן לברך על זה, עין שם במאמר קודמי: (כז) מן אבותם בפסקא, וכן חסדים במגן אבות, ע"ש. עין בירושלמי שם דאית' ברייתא דמברכין אבשים של עובדי גלולים, וקאמר: פתח לן במעשן [כע"ל] לפנינו חנוות, עד כאן לשונו, כלומר, במגמר בשמים לפני בית המסחר, ודבראי לשם מסחר בעלמא עשה ולא בשביל כבוד העבודת גלולים, עין שם:

